

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics

“les quatre barres”

ANY 1985

NÚM. 25

BUTLLETÍ
de l'Associació Cultural Catalana
als Països Nòrdics
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift) : ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare) : Les Quatre Barres
Humlegårdsgatan 17 2tr ög
114 46 Stockholm
Suècia
Compte Corrent Postal : 970916-3
(Postgirokonto) Stockholm
Editor responsable : Ramon Cavaller
(Ansvarig utgivare)
Cap de redacció : Ramon Bohigas
(Redaktör.)
Maqueta (lay-out) : Jordi Bota
Subscripció anual : Països Nòrdics, 40 corones
(4 números) altres països, 50 corones
Årsprenumeration : Norden, 40 kronor
(4 nummer) andra länder, 50 kronor
Quota socis de : 75 corones (Butlletí inclòs)
Les Quatre Barres
Medlemsavgift föreningen
Les Quatre Barres : 75 kronor (med Butlletí)

oooo000oooo

SUMARI 1/1985 - Núm./nr 25, any VIII (årgång 8)

Editorial	3
Correu	5
Notícies	7
Kulturella nyheter från de Katalanska Länderna	13
Mor el poeta del poble català: Salvador Espriu	20
Els dos idiomes de Noruega	23
Sobre un llibre de George Orwell	28
Retalls	30
Mots encreuats	32
Poesia	35

EDITORIAL

Ja ens han començat a arribar programes de cursos d'estiu que s'organitzen als Països Catalans. Hem rebut informació dels de la Porciúncula a Mallorca i dels de Girona. Sabem també que se'n fan cada estiu a Catalunya-Nord i a altres llocs.

Volem recordar als nostres socis joves - i també als que no ho són tant - la magnífica possibilitat que aquests cursos ofereixen per aprofundir els coneixements de la nostra llengua i cultura "... en un ambient agradabilíssim de convivència i companyonia ..." com molt bé s'assenyala en el fullet del curs de Mallorca, que organitza la Càtedra Ramon Llull. Un curset d'estiu acostuma a tenir una durada d'unes tres setmanes i a ésser accessible a persones amb qualsevol nivell de coneixements previs.

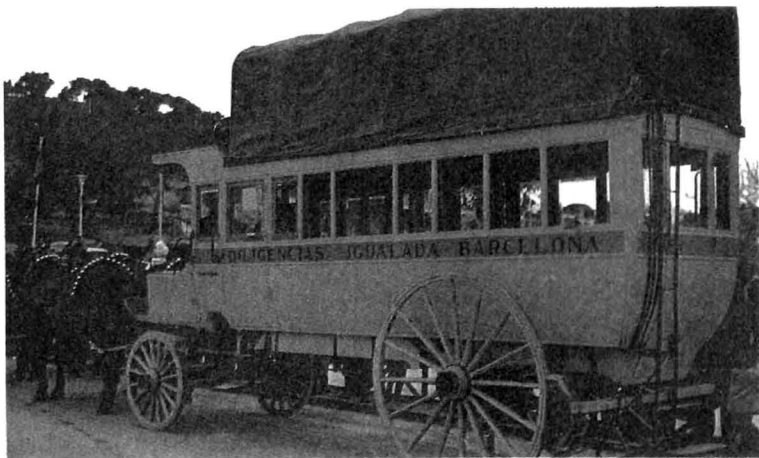
També hi ha cursos d'estiu pels estrangers que volen aprendre la nostra llengua. A Mallorca consten d'un parell d'hores diàries de català. L'alumne pot assistir també a les classes sobre temes d'història, literatura medieval i moderna, etc., programades pels estudiants de parla catalana. Però per això cal, evidentment, tenir ja un cert coneixement de la nostra llengua.

A Girona, la Casa de Cultura Tomàs de Lorenzana anuncia en el seu Tercer Curs Internacional de Llengua i Cultura Catalana classes de català per a estudiants d'altres països. És una llàstima, però que la descripció que donen del curs sigui tan breu i difusa, encara que el cartell a tot color que envien sigui magnífic, i fins i tot massa gran per poder-lo posar en un taulell d'anuncis a les universitats.

Tal com veiem les coses des de Suècia, els estrangers que volen començar a estudiar la nostra llengua en un curs d'estiu als Països Catalans no estan encara prou ben atesos. La importància de poder oferir-los uns bons programes d'ensenyament s'hauria de fer més palesa entre els organitzadors i responsables de la política cultural, dedicar-s'hi més recursos. Cal tenir present que a les universitats d'ací, i també de molts altres països, no hi ha programes fixos d'ensenyament de català. A Estocolm, per exemple, només s'arranja un petit curs per als estudiants que es doctoren en castellà.

Millorar els cursos d'estiu per a estrangers és millorar també la projecció exterior de la cultura catalana.

R.B.

L'adreça dels cursos de Mallorca és: Estudi General Lul·lià, Sant Roc 4, 07001 Ciutat de Mallorca. La dels de Girona: Casa de Cultura Tomàs de Lorenzana, Pça. Hospital 6, Girona.

CORREU

Revistes i publicacions rebudes:

Diari Avui, Barcelona

El Llamp, núms. 18-22

Som, núms. 54-56

La Nova Falç, núm. 50

El Batall, núm. 9

L'Estruç, revista literària

El Clau, núm. 32

Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, núm. 149

Butlletí del Casal de Catalunya a Guipúscoa

Contacte, núm. 9

El Manelic, del Casal Català de Montevideo, Desembre 1984

Veu de l'Exili Català i Republicà, desembre 1984

Xipreret, núms. 57-59

Notícia Catalana, núm. 1

Catalunya Cristiana, núm. 277

Butlletí interior informatiu d'Òmnium Cultural, núms. 58-60

Nova Veu, núms. 141-142

Euskadi Information,

Butlletí dels Amics de la Sardana de Cornellà

Invandraren, núms. 2-3

Carta de España, núms. 300-303

Información Cultural, núm. 18

Boletín Cultural, núm. 36

Mundo Obrero, núms. 310-323

ABC semanal

Cartes i circulars:

Orfeó Català de Mèxic.

Ramon Franquesa Lloveras, agrait per haver rebut el Butlletí.

Casal de Catalunya, Centro de cultura de Buenos Aires.

Club de los Cronopios.

Bestiari Cooperativa de Llibreters, recull de llibres.

Salutacions Nadalenques del Casal de Catalunya de París.

Cercle d'Agermanament Occitano-Català, informació.

Robert Surroca i Tallaferro.

Felicitations de Nadal de Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya; de Dolors Campos; d'Stockholms

Invandrarförvaltning; de Fira de Mostres de Barcelona;

de Casa Nostra de Suïssa; d'Eva Santos i Vilanova.

Invandrarförvaltning, informació.

Gemensamma arbetsgruppen mot rasism, ens demanen la participació en la seva campanya.

Stiftelsen Barnens dag.

Ambaixada d'Espanya, varies còpies.

Enrique Sitges Martí, Avgda. Meridiana 308, 08027 Barcelona, vol intercanviar segells.

Generalitat de Catalunya, diverses cartes, circulars i publicacions.

Valentín Moralo

Kulturcentrum för Sverige och Finland.

IPECC, ofertes de col·leccions de diverses revistes antigues.

Tomàs López Orejon, Fdo. Puig 26 D ler la, Mollerussa, Lleida, vol contactar lleidatans dedicats a l'hosteleria que visquin a Suècia.

Radio Barcelona.

Biblioteca Catalana, Frankfurt.

Stockholms Läns Landsting.

Ministeri Espanyol d'Emigració, sobre beques a Espanya.

Stockholms Polis.

NOTÍCIES

EL PATRONAT DE TURISME DE BARCELONA, i altres associacions turístiques, d'hotels i restaurants de la capital catalana van organitzar a Estocolm del 12 al 17 de març una setmana de promoció de la gastronomia i el turisme a Barcelona, en la que també hi va col·laborar la companyia aèria escandinava SAS.

Durant aquells dies el restaurant de l'Hotel Amaranten oferí una selecció d'exquisides especialitats culinàries catalanes. De la preparació del menjar se'n va encarregar un estol de cuiners de primera fila, vinguts expressament dels restaurants barcelonins Reno, Via Veneto i Tinell. El conjunt musical Mel i Mató amenitzà els comensals amb havaneres i altres cançons catalanes.

Per aquest acte de promoció turística, anunciat a la premsa sueca com el "Barcelona Festival", va venir a Estocolm una nombrosa delegació catalana, que fou rebuda a l'aeroport per la nostra presidenta Maria Rosa Domènech. La nota més destacada de la sessió inaugural el dia 12 de març va ésser l'acte de promoció de la capital catalana com a seu dels Jocs Olímpics de l'any 1992. Alguns membres del Consell Directiu van assistir a aquesta vetllada i pogueren conèixer personalment els representants de les entitats organitzadores.

A Les Quatre Barres confiem que aquests contactes que ara s'han establert portin en el futur a una col·laboració mútua per la realització d'altres actes de divulgació dels valors de la nostra terra.

*

AMB MOTIU DE DEIXAR EL NOSTRE LOCAL de Humlegårdsgatan, el dia 17 de març proppassat s'hi reuní un nombrós grup de socis a fi d'escoltar la conferència de Francesc

Cabrera sobre "Una excursió per una Mallorca desconeguda". Va ser interessantíssim contemplar la seva col·lecció de diapositives on es veia l'ull d'un gran fotògraf. Així, les seves explicacions quedaven complementades per les imatges d'una Mallorca ben lluny de la postal turística i d'aquesta pesta que ens ha caigut damunt i que se'n diu "typical Spanish".

*

L'ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE LES QUATRE BARRES se celebrà el dia 14 d'abril. Un dels temes més discutits va ésser la situació econòmica, ja que l'Institut Espanyol d'Emigració ens ha reduït la seva subvenció en 3.000 corones. Segons es va informar a l'assemblea, la causa era la disminució en la quantitat de diners que l'Institut dedica a les associacions, i també a que ara hi ha més associacions espanyoles a Suècia.

Una altra qüestió molt debatuda va ésser una proposta de reducció de càrrecs en el Consell Directiu, que finalment va guanyar, quedant ara el número de vocals reduït a quatre. Es va proposar també formar grups de treball, dedicats a resoldre coses concretes, tema que es concretarà més endavant.

Després de les votacions, el nou Consell quedà constituït de la següent manera:

Presidenta:	Maria Rosa Domènech
Vice-President:	Joan Carles Cebrià
Secretari:	Ramon Bohigas
Vice-Secretari:	Ramon Cavaller
Caixer:	Miquel Soler
Vice-Caixaer:	Eulàlia Ripoll
Cap de Serveis:	Bodil Ceballos
Vice-Cap de Serveis:	Carles Gisbert
Vocals:	Joaquim Masoliver
	Mercè de las Heras
	Alfred R. Junqué
	Joan Casanovas

Interventors:	Francesc Taltavull
	Ignasi Puigdomènech
Suplent:	Joan Burgués

El nou Comitè Electoral va quedar format per:

Marisa Hulthén
Josef Vretman
Pili Johnsson
Britt Gisbert

Francesc Taltavull va actuar com a president de l'assemblea.

*

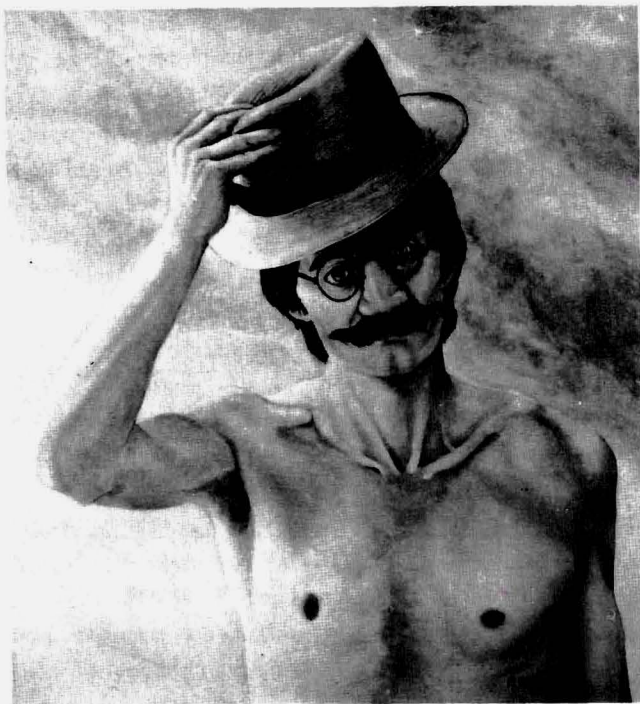
CATALÀ PER ONA CURTA. Des del primer de febrer d'enguany, l'emissora de Barcelona Ràdio 4 emet a través de Ràdio Exterior d'Espanya noticiaris en ona curta a les 11,30 del migdia i a les 9,30 del vespre a 7.450 kHz (7,45 MHz). Al migdia s'emet també en les freqüències de 9.570 kHz, 11.920 kHz i 15.395 kHz (equivalent a 9,57, 11,92 i 15,395 MHz, respectivament).

Del departament de programes de la Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya (Passeig de Gràcia, 1, 08007 Barcelona) ens escriuen, demanant que els oients els comuniquin suggeriments i comentaris sobre els programes.

*

RECULL DE BLANES, núm de Nadal, reproduceix les cobertes del nostre Butlletí núm. 23, i en aquest mateix número de RECULL comenta el conegut periodista barceloní Joaquim Ventalló el nostre editorial sobre "el dret que tenen les famílies de parla catalana i d'altres nacionalitats que viuen a Suècia, de que els seus fills puguin rebre lliçons de la propia llengua a l'escola", d'acord això amb la llei sueca dita del "hemspråk" (idioma parlat a la llar).

En el seu article, diu Joaquim Ventalló: "Aquesta és una

Nick Funderer

lleï vigent a Suècia que aquí ni pensaments que tant sols es proposi". "Quin exemple aquest de Suècia! I quin respecte pels nens, i pels seus pares! I quin país més tronat no en resulta, davant d'això, Espanya!".

Al final del seu article diu Joaquim Ventalló: "Felicitem els catalans que tenen la sort de viure a Suècia on hi ha unes lleis de país amb gent normal, que permeten que els fills aprenguin el català que és la llengua que parlen els pares."

Dirigeix el RECULL DE BLANES, que fa més de quaranta anys que surt, En Benet Ribas i Fugarolas./E.D.

*

EN JAUME REVENTÓS I MARTÍ, de Gràfiques Reven, de L'Hospitalet, ens ha enviat, junt amb una tarja de "Bones Festes", dibuixada per Joan Soler-Jové, la música d'una de les seves sardanes, "La Unió". Jaume Reventós és president de l'Agrupació d'Amics de la Música, de L'Hospitalet. Agraïm molt aquesta tramesa.

En Jaume Reventós ens ha enviat també un "Lema" seu: "Consells per l'hipertens", que diu: "Ni sucre /ni sal ni greix / animal - Ni menjar / ni beure / res, massa abundant - Prendre les / coses / amb calma / i no enutjar-se / mai". Ja ho sabeu, doncs, lectors d'aquest Butlletí./E.D.

*

MARIA AULÈRIA CAPMANY, regidora de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, va assistir a l'acte commemoratiu del 46 aniversari de la mort del poeta Antonio Machado, nat a Sevilla l'any 1875, acte que va tenir lloc el dia 24 de febrer, en el cementiri de la vila de Collioure, a la Catalunya-Nord, on el poeta està enterrat.

La trobada davant la tomba va constituir un acte de germanor de les dues fundacions Antonio Machado, l'espanyola i la de Cotlliure. Es va firmar el corresponent document, el que va ser llegit en francès,

castellà i català per Pablo Serrano, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Madrid, donant-se a conèixer al mateix temps la convocatòria per a un gran homenatge als poetes Antonio Machado, Federico García Lorca i Miguel Hernández, homenatge que serà itinerant i s'iniciarà a Barcelona i s'extendrà a Cotlliure, València, Alacant, Orihuela, Granada, Sevilla, Baeza, Segovia, Soria i Madrid.

La majoria d'aquestes ciutats estaven representades en l'acte que va tenir lloc a Cotlliure.

L'homenatge conjunt a aquests tres grans poetes està motivat pel fet de que, d'una manera o altra, tots tres van ser víctimes de la guerra civil. / E. D.

*

RICARD BOFILL, el famós arquitecte català, ha estat a Estocolm per a la presentació oficial del seu projecte destinat a l'edificació de la zona de l'estació del Sud d'Estocolm, que és el projecte que ha obtingut l'aprovació de la Cooperativa de Construccions HSB. Els dos diaris del matí, d'Estocolm, Dagens Nyheter i Svenska Dagbladet, del dia 19 d'abril, han publicat una entrevista amb Ricard Bofill i la fotografia de la maqueta del projecte. / E. D.

*

LA NOSTRA SOCIA NORD-CATALANA Hélène Arkö comunica a la redacció d'aquest butlletí el naixement d'una futura sòcia: la seva neta Hanna Josefine Montserrat. Ens fa notar els tres noms amb els que ha estat batejada, un suec, un català i un francès. El pare, Jordi Arkö, va il·lustrar el nostre Butlletí nr 10.

KULTURELLA NYHETER FRÅN DE KATALANSKA LÄNDERNA

Allmänt

POETEN SALVADOR ESPRIU avled i Barcelona den 22 februari, 71 år gammal. I ungefär 25 år har han varit den mest kända samtida diktaren i de Katalanska Länderna, särskilt i Katalonien, och under Francodiktaturen blev han en sorts symbol för viljan att bevara det katalanska språket och kulturen. Till hans popularitet bland allmänheten bidrog tonsättningar av flera av hans dikter som den valencianske sångaren Raimon började göra på 60-talet.

Salvador Espriu skrev också prosaverk och teater. Hans pjäs "Primera Història d'Esther" anses av många som det främsta teaterstycket på katalanska under efterkrigstiden. I flera år blev han i Katalonien föreslagen som kandidat till Nobelpriset, men hans kandidatur saknade det i sammanhanget mycket viktiga officiella stödet från de spanska myndigheterna, som i stället backade upp spansktalande författare. Esprius dikter har översatts till många språk (bl a till svenska 1974, tolkade av A. Lundgren och Ll. Solanes, Bokförlaget Forum). Hela hans författarskap följer ett enhetligt och noga genomtänkt system. Motiv i hans verk är bl a människans handlande, lojaliteten mot den egna folkgruppen, kampen för det egna språkets överlevnad, döden, det omöjliga i kontakten med en Gud som inte ägnar människan något intresse och småaktigheten i fejderna mellan broderfolk.

Salvador Esprius bortgång har fått en stor internationell uppmärksamhet. I "Retalls" återger vi några notiser i svenska tidningar om hans död.

*

PONTUS HULTHÉN den världsberömda svenska experten på

konstmuséer har anlitats som rådgivare i ett planerat nytt museum för samtida konst i Barcelona. I februari i besökte han Barcelona i några dagar. Han träffade katalanska museichefer och besökte historiska byggnader tänkta att hysa det framtida museet. Under vistelsen träffade han också målaren Antoni Tàpies.

Han har engagerats tidigare som museichef men, förklarade han på en presskonferens, det var nu första gången han ombetts bli rådgivare i ett museiprojekt.

*

Teater och opera

MED SEDVANLIG POMPA OCH STÅT inleddes den 3 november operasäsongen 1984-85 i El Gran Teatre del Liceu, Barcelonas operahus. Det var teaterns 137:e säsong och denna gång hade nog många operafantaster skäl att dra en suck av lättnad. Bara kort innan hade teatern fått en lösning på den värsta ekonomiska krisen under sin långa historia och har - åtminstone för en tid framåt - återfått finansiell stabilitet.

El Liceu är den enda scenen i de Katalanska Länderna och i hela Spanien som helt ägnar sig åt opera och balett. Det gör att den anses vara en viktig institution, som många katalaner är mycket stolta över. Dessutom ägs den, alltsedan uppförandet, av de operaintresserade själva, en omständighet som så småningom har blivit roten till de ekonomiska problemen.

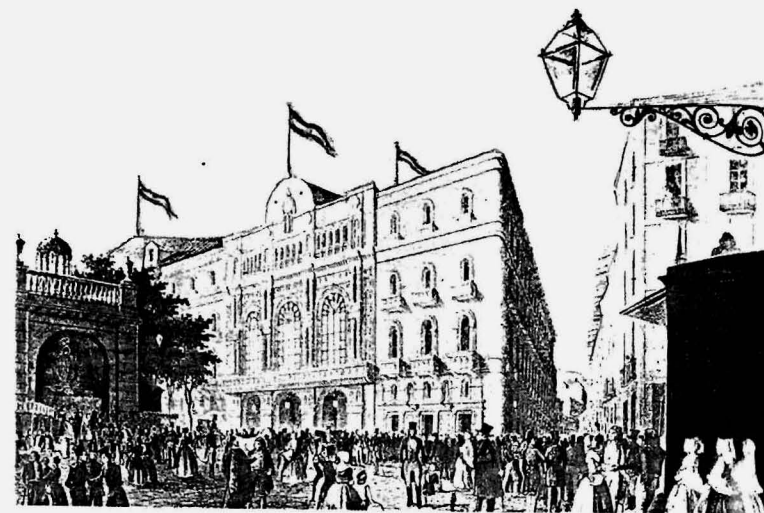
Alla stora operahus i Europa, - t ex La Scala i Milano, Parisoperan, Wien-, Stockholms- och Berlinoperan, Covent Garden i London, m fl - finansieras numera helt av staten medan El Liceu bara har fått enstaka bidrag (sedan 1980) från La Generalitat - Kataloniens autonoma regeringen - och Barcelonas kommun.

I somras, när de ekonomiska svårigheterna uppdagades, hade teatern över 600 milj. pesetas (30 milj. kronor) i skulder. Det var inte bara artister och utländska

operahus som inte hade fått betalt. De nära 400 anställda hade inte erhållit någon lön på två månader.

Förlusterna kunde till slut täckas genom ett ökat stöd från de katalanska institutionerna och genom nya privata bidrag från medlemmarna i ägarstiftelsen.

Resultatet blev också att den redan tidigare relativt korta programtiden för opera krymptes ännu mer. Den sträcker sig nu bara från början av november till slutet

El Liceu invigningsåret 1847

av mars, då balettperioden tar vid. Säsongen 84/85 omfattar 42 föreställningar. Totalt kommer tolv operor att spelas i år - fem tyska, fem italienska och två franska. Man har satsat på att förbättra den konstnärliga kvaliteten, som traditionellt alltid har varit mycket hög.

De internationella artisterna är väl representerade i uppsättningarna. Nuvarande säsong återfinns bl a namn som dirigenterna Roberto Abbado och Uwe Mund, och

sångarna Ileana Cortrubas, Jon Vickers och Eva Marton. Självkart finns också internationellt kända katalanska artister såsom J. Carreras och Montserrat Caballé.

Det som skulle bli El Gran Teatre del Liceu har sitt ursprung i en förening bildad 1838 för undervisning i och främjande av sång- och operakonsten. Medlemmarna satsade själva pengar för att bygga teatern, som blev ett ambitiöst auditorium - större än La Scala och Parisoperan - med nästan 4.000 platser för ett Barcelona som då hade 175.000 invånare. 1847, ett år efter Covent Gardens invigning i London, öppnades högtidligen El Liceu vid La Rambla, Barcelonas mest kända gata.

Teatern byggdes om 1861 efter en brand. Man bibehöll samma enkla exteriör - och den desto lyxigare interiören - från tidigare. Under sin historia har teatern besökts av kända personligheter, bl a den svenska kungen Oskar II.

El Liceus ursprungliga ägandeform har bevarats i viss mån genom tiden. Dock är numera delägarna penningstarka katalaner.

Musik och sångskolan som den ursprungliga föreningen hade finns kvar och har haft, liksom själva teatern, en stor betydelse för tillkomsten av internationellt kända katalanska sångare som Victoria de los Angeles, J. Carreras och Montserrat Caballé.

*

Massmedia

DEN KATALANSKA TELEVISIONEN har haft en snabb framgång. Efter knappt ett och ett halvt år med sändningar varje dag visar tittarsiffrorna att TV3, den katalanska TV-kanalen, har fått ett mycket positivt mottagande bland katalanerna. De första provsändningarna startade den 10 september 1983. Sedan januari 1984 har man sänt reguljärt. Programtiden har i år utökats till ca 6,5 timmar om dagen.

När TV-epoken började på 50-talet i Francospanien måste alla program vara på kastilianska (spanska) över hela staten. I slutet av 60-talet började man dock i Katalonien och Balearerna tillåta enstaka lokala program på katalanska under timmar med låga tittarsiffror.

Kravet på en helkatalansk TV-kanal fanns hela tiden och framfördes på nytt efter Francodiktaturens slut. Den nya grundlagen från 1979 gav de Katalanska Länderna i Spanien (Katalonien, Valencia och Balearerna) rätten till visst självstyre och följaktigen även rätten till

Den katalanska televisionens emblem

en egen TV-kanal. Men lagen lade hinder för en TV-kanal som täckte de Katalanska Länderna, alltså det katalanska språkets verkliga utbredning i Spanien. Det skulle endast få vara enskilda kanaler i varje region, något som sedan visade sig inte heller vara så lätt att förverkliga. I en stat som sedan absolutismens dagar har haft väldigt få demokratiska regeringar är decentralisering något som nu lättare har blivit lag än verklighet. I Katalonien blev det, sedan man efter långa procedurer kunde övervinna en rad byråkratiska hinder, möjligt att starta en katalansk TV 1983. Under 1984 utökade man succesivt programtiden och antalet länkar även om

kanalen, av nya dunkla skäl, ännu inte hade fått sin legala status erkänd i Madrid.

I år kommer TV3 att täcka 95% av Kataloniens yta. I staten Andorra, där katalanskan är det officiella språket, kunde man nyligen börja se TV3. I de övriga Katalanska Länderna i Spanien och i Catalunya-Nord i Sydfrankrike finns ett stort intresse både för att kunna mottaga katalansk-TV och för att bidra med egna program. På Mallorca har t ex den betydelsefulla kulturinstitutionen Obra Cultural Balear bildat ett företag för att driva igenom och bygga en mottagarlänk. Liknande planer finns redan på Menorca.

Trots att TV3 måste konkurrera med den mäktiga spanska rikstelevisionen och bara har en bråkdel av de resurser som riks-TVn förfogar över är TV3:s tittarsiffror redan mycket höga. Nästan halva befolkningen i Katalonien ser för det mesta TV3. Undersökningar visar dessutom att TV3 anses vara mer objektiv än den spanska televisionen. Med tanke på att 40% av invånarna i Katalonien är invandrare, de flesta från icke katalansktalande delar av Spanien, är det också mycket tillfredställande att 80% av befolkningen anser att det är bra att man bara talar katalanska i TV3. Bara 7% anser motsatsen.

Naturligtvis är en TV-kanal på landets egna språk en självklar rättighet, men i fallet Katalonien räknar man dessutom med att den kommer att ha en värdefull inverkan på språket. Fram till 1977 hindrade en 40-årig diktatur en hel generation katalaner från att få undervisning på det egna språket. Detta ledde till att många i dagens Katalonien talår en katalanska som är mycket påverkad av kastilianskan. Men med TV3 gör även J.R. i "Dallas" dubbad på felfri katalanska en viktig insats i språkvårdande syfte.

*

I SVERIGE kan man nu lyssna på nyhetssändningar på katalanska. Sedan februari i år och för första gången

sedan 30-talet sänder "Radio Exterior de España" på kortvåg nyheter på katalanska två gånger om dagen. Kl 11.30 rapporteras i tio minuter om ett aktuellt ämne. Programmet går i repris fram till 15.30 omväxlande med 10 minuters nyhetsrapporter på galiciska, baskiska och spanska. I Sverige kan man mottaga sändningarna på 7.450 kHz, 9.570 kHz, 11.920 kHz och 15.395 kHz. På kvällen sänds nyheter i tio minuter kl 21.30 på 7.450 kHz. Nyhetsstudion finns i Barcelona men sändningarna görs från det statliga Radio Exterior de Espana, eftersom de Katalanska Ländernas autonoma regeringar saknar befogenheter att sända utlandsprogram från egna radiostationer.

R.B.

UN NOU INTENT D'USURPACIÓ

**El patrimoni cultural
català, amenaçat pel ministeri
de Cultura**

Profundament preocupats pel projecte de llei sobre el «Patrimonio Histórico Español», ens dirigim a l'opinió pública per donar a conèixer la gravet que per al patrimoni cultural de Catalunya pot derivar-se d'aquest text si no és modificat pel Congrés de diputats i el Senat. Aquest projecte de llei és regressiu i limitatiu, malgrat que pretengui presentar-se com una superació de la legislació fins ara vigent.

Les competències assolides per l'Estatut de Catalunya i el reconeixement vinculant de l'Institut d'Estudis Catalans i de les Reials Acadèmies de Belles Arts de Sant Jordi, de Ciències i Arts i de Bones Lletres en aquesta matèria, hi queden menystingudes. A través d'un articulat i un detall excessius, que correspondria desenrotllar a la Generalitat de Catalunya, no s'atè al que la Constitució proclama en una concepció de la vida dels pobles fonamentada en la llibertat i el pluralisme i no en la dominació.

Per això demanem al poble de Catalunya que en prengui coneixement i que actuï en conseqüència, com ha fet altres vegades en el curs de la sva història; i a les entitats i associacions culturals i cíviques, que s'adhereixin a aquest document i adrecin telegrams al ministeri de Cultura demanant la retirada d'aquest projecte de llei.

Barcelona, febrer del 1985

Ho signen:

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Paradís, 10 - 08002 Barcelona

FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES
Brusi, 45 - 08006 Barcelona

ÒMNIMUM CULTURAL
Montcada, 20 prol. - 08003 Barcelona

MOR EL POETA DEL POBLE CATALÀ: SALVADOR ESPRIU

Salvador Espriu i Castelló, nat l'any 1913 a Santa Coloma de Farners, morí, d'una fallada cardíaca, el divendres 22 de febrer a dos quarts de dues de la tarda a la clínica Quiron de Barcelona.

Esprriu, que ha estat sens dubte el millor poeta de la Península Ibèrica durant els darrers decennis, començà la seva carrera d'escriptor l'any 1929 amb un llibre en castellà: "Israel". L'any següent, ingressa a la universitat de Barcelona on cursà estudis de dret i d'història antiga. L'any 1931 publicà "El doctor Rip" i l'any següent, "Laia", novel·les, en català, que trencaven amb l'estètica noucentista encara vigent aleshores. El 1933, ensems amb d'altres universitaris, féu un creuer per la Mediterrània en el qual conegué els països d'on procedeixen les mitologies que tant havien d'influir sobre la seva obra literària. L'any 1934, publicà "Aspectes" i, l'any següent, "Ariadna al laberint grotesc" i "Miratge a Citerea", narracions que l'acreditaren com l'escriptor més original de la seva generació. El 1939, en la Barcelona acabada d'ocupar pels franquistes, escriví la primera obra de teatre (que no seria editada fins l'any 1955 i estrenada fins tres anys després), "Antígona" que és una denúncia de la guerra fratricida i una apologia de la pau i de la compassió envers els vençuts. L'any 1946 publicà el seu primer llibre de poemes, "Cementiri de Sinera" el qual, ensems amb l'obra teatral "Primera història d'Esther" (editada l'any 1948 i estrenada l'any 1957), donarà inici a la popularitat creixent de l'escriptor qui, des d'aleshores, esdevindrà especialment poeta: "Les cançons d'Ariadna" (1949), "Les hores" (1952), "Mrs. Death" (1952), "El caminant i el mur" (1954) i "Final del

laberint" (1955). "La pell de brau" (1960), on l'autor planteja el drama històric de Sepharad (Espanya) mitjançant una poesia depurada, perfecta i plena de valors morals i històrics, significarà la consagració popular de l'autor. L'esmentada obra serà representada mantes vegades d'acord amb el muntatge teatral de Ricard Salvat el qual confegí, també, "Ronda de mort a Sinera" (1966) amb diversos texts d'Espriu. L'any 1963, Espriu edità "Llibre de Sinera", obra poètica que mitifica la "petita pàtria", Sinera (Arenys). A l'edició de les seves "Obres completes" (1968), aparegueren dos nous reculls de poemes: "Per al llibre de salms d'aquests vells cecs" i "Fragments, Versots, Intencions, Matisos". Tres anys més tard publicà "Setmana Santa". L'any 1978, per a Núria Espert, féu una versió de Fedra, "Un altra Fedra, si us plau". El 1981, aparegué "Les roques i el mar, el blau" i el 1984, "Per a la bona gent".

L'obra literària de Salvador Espriu assumeix la tradició de la literatura universal recreada dins el context geogràfic i històric de Catalunya de la qual ens canta la desfeta i l'esperança i subratlla la problemàtica espiritual de l'home, com a individu, i, com a membre que és de la seva comunitat, la de la justícia i la llibertat.

L'obra de Salvador Espriu ha estat traduïda a diverses llengües, entre elles al suec, l'any 1975, a càrrec d'Arne Lundgren i Lluís Solanes, i, durant aquests darrers anys, ha obtingut el reconeixement nacional i internacional: Premi Montaigne, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya, Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona, "Doctor Honoris Causa" per les universitats de Tolosa de Llenguadoc i de Barcelona, Premi Crítica Serra d'Or, Premi Ciutat de Barcelona, Premi Ignasi Iglesias... fill adoptiu d'Arenys de Mar, fill predilecte de Santa Coloma

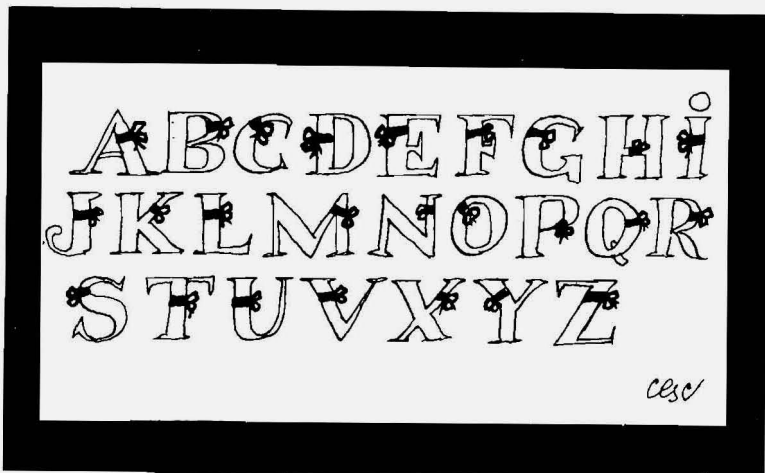
de Farners... "Cruz de Alfonso X el Sabio" que rebutjà... només mancava el reconeixement internacional que comporta un Premi Nobel... i que li ha estat negat per desconeixement d'uns i malvolença d'altres...

Nosaltres, estimat mestre, en arribar aquest moment dolorós dels adéus, volem retre-us homenatge i agrair-vos que "hàgiu viscut per salvar-nos els mots, per a retornar-nos el nom de cada cosa, perquè seguíssim el recte camí, d'accés al ple domini de la terra"...

Ens heu donat tant... i malgrat això o potser per això, plorem inconsolables... orfes de la vostra veu, la nostra repetirà, incontenible, el vostre cant eternament!

Descanseu en pau eterna!

LLUÍS SOLANES
Gotemburg, març de 1985

ELS DOS IDIOMES NORUECS

A finals del segle XIV Suècia, Noruega i Dinamarca formaven una unió política: la unió de Kålmarr.

Però com que Dinamarca volia tenir preponderància damunt les altres nacions, els suecs, sota el comanament de Gustau Vasa es van proclamar independents, en canvi Noruega, la més pobra i la més poc poblada de les tres i degut als estralls de la pesta negra va romandre sota la influència de Dinamarca durant segles.

Això no volia dir que els noruecs no desitgessin la pròpia sobirania. En el segle XVI Noruega desenvolupa la construcció de vaixells, la pesca i el comerç, ciutats com Bergen floreixen a un mateix temps que es comença l'exploració dels boscos i es descobreixen les mines de plata de Kongsberg i les de coure a Røros.

No serà però fins al segle XIX que el vell somni d'independència es tradueixi en reivindicacions concretes.

Durant les guerres napoleòniques els danesos es van posar de part dels francesos i els suecs de part dels qui serien vencedors, per això, després de la derrota de Napoleó a Leipzig, amb la pau de Kiel, el 1814 Noruega passà a mans dels suecs.

Ara, els noruecs es demanaven perquè Noruega no havia de passar a mans dels noruecs.

La tinta del tractat de Kiel no s'havia assecat encara quan els noruecs s'apressaren a crear una assemblea parlamentària que determinava que Noruega es constituïa

en monarquia hereditària. Van elegir un príncep danès com a rei i votaren una constitució, "grunnlov" el 17 de maig de 1814.

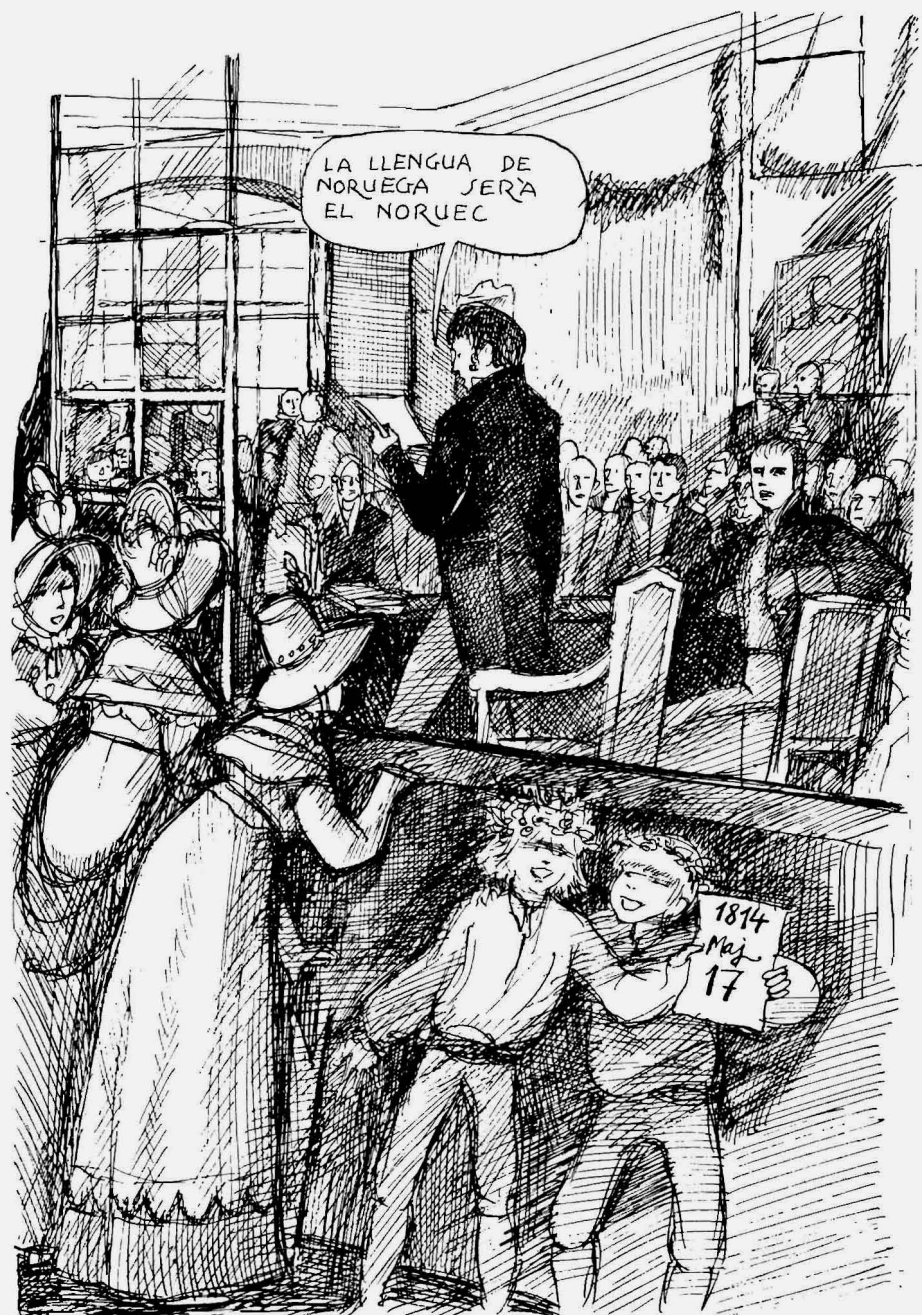
Els suecs, naturalment, no ho podien acceptar. 45 mil soldats suecs sota les ordres de Karl Johan Bernadotte envairen el sud de Noruega. Els noruecs només podien respondre amb 35 mil homes. Les dues parts es posaren d'acord i Suècia aconseguí la Unió cedint en acceptar part de la nova constitució noruega que deia que "la llengua de Noruega serà el noruec".

Els danesos reien, "no hi ha cap llengua noruega" pensaven. I tenien raó, tots els llibres a Noruega eren impresos en danès, ja que durant la dominació danesa el noruec no s'havia pogut fer valer aclaparat per la prepotència del danès.

Quan es va inventar la impremta, el nou invent s'escampà per tota Europa, també a Dinamarca i a Suècia, fins i tot a Islàndia, Noruega, en canvi, va haver d'esperar més d'un segle a tenir la primera impremta. Tots els llibres que es distribuïen a Noruega eren estampats a Dinamarca, i en danès. La Bíblia, per exemple, només es podia llegir en danès. Però era un fet que es parlava noruec a Noruega, en el camp, on vivia la majoria de la població a principis del segle XIX, es parlaven els vells dialectes noruecs que eren molt diferents uns dels altres.

Un de Vestlandet tenia dificultat d'entendre un d'Ostlandet o Trøndelagen, i tampoc no hi havia una llengua escrita comuna, i quin dialecte s'hauria d'elegir en fer la llengua literària?

A les ciutats es parlava d'una forma especial, era una mena de danès que es pronunciava a la manera noruega i

les desinències dels verbs i l'acabament de certes paraules també eren diferents de les daneses, a més s'empraven moltes paraules típicament noruegues.

Com es podria bastir un estat nacional si no es tenia un idioma comú? Les 3/4 parts de la població no comprenia la llengua escrita.

El desenvolupament de la llengua a partir de 1814 va seguir dues línees. El danès escrit es va "noruegitzar" a fi de fer-lo concordar amb la llengua viva de les ciutats, així es va crear la llengua nacional o "riksmål" que ara se'n diu llengua dels llibres "bokmål". A més es creà una llengua comuna amb els dialectes del camp que es va dir nou noruec, "nynorsk", abans anomenat llengua del camp, "landsmål".

Actualment ambdues llengues són oficials a Noruega. Les autoritats de cada ajuntament decideixen si els llibres escolars han de ser en bokmål o en nynorsk i en quin idioma el nen ha d'aprendre d'escriure. Els infants, en tots els casos han d'aprendre de llegir en les dues llengues.

Actualment la llengua dominant és el bokmål, així a la TV han decidit que el 25% de les emissions han de ser en nynorsk, la llengua dels pagesos.

Durant aquest segle les dues llengues s'han apropat l'una a l'altra i s'han fet reformes ortogràfiques amb aquesta tendència.

N'hi ha que opinen que una fusió dels dos idiomes seria convenient i racional i seria una solució pel futur.

S'ha demostrat, però, que Noruega funciona bé amb dues

llengues i s'ha desenvolupat una rica literatura en cada una d'elles.

En els segells podreu veure la paraula Noruega escrita en els dos idiomes, Norge o Noreg.

El poble norueg que durant tants de segles no ha tingut un idioma escrit, es compensa ara tenint dues llengues noruegues.

RAMON CAVALLER

Traducció lliure d'un llibre
d'Ella Liliengren sobre
els idiomes escandinaus

SOBRE UN LLIBRE DE GEORGE ORWELL

Sobre el llibre "Hommage to Catalonia" (Homenatge a Catalunya), l'editor de George Orwell, Fredric Warburg, ha contat que, encara que el llibre li va agradar molt, no va creure que tindria èxit, i per aquesta raó tan sols en va fer imprimir 1.500 exemplars. Però, quan va sortir el llibre, a l'any 1938, com que les ressenyes van ser, sense excepció negatives, només es van vendre 600 exemplars. La resta no es va despatxar fins després de l'èxit de "The Farm" i de "1984", però llavors es va esgotar ràpidament. Es pot dir que tota la producció d'Orwell fins al 1945, en total set treballs, - exceptuant tal vegada "The Way to Wigan Pier" - hauria quedat oblidada a Anglaterra i segurament no s'hauria traduït, si no hagués estat per les dues darreres obres mestres.

Era evident que "Hommage to Catalonia" no agradaria a l'opinió britànica, que era bastant forta a favor de Franco, però molts en el bàndol contrari tampoc no farien cas del llibre. Orwell s'havia afiliat als anarco-sindicalistes, en els quals creia veure els únics revolucionaris de veritat. Però pels comunistes - integrats en el front popular - els anarco-sindicalistes eren uns rivals pel poder, els quals calia aixafar. Tant en el front com darrera d'ell, Orwell va tenir prova de la guerra d'extermini que els comunistes practicaven contra els anarco-sindicalistes, cosa que per a ell era trair la revolució. El resultat va ser que els comunistes anglesos el van acusar de ser un cripto-feixista, acusació contra la qual Orwell va considerar presentar una demanda per difamació.

Al final de la seva vida, Orwell va ser molt crític

contra els seus primers llibres, però acceptava "Hommage to Catalonia". Inoblidable és, per exemple, el relat que fa de la joventut barcelonina, entusiasta i confiada, fent primer la instrucció militar i confrontant-se després amb la realitat de la guerra. Degut al seu temps de policia militar a Birmània, Orwell sabia quelcom d'aquesta realitat. L'Editorial Atlantis* ha incorporat a la seva selecció de literatura mundial una bella edició de "Hyllning till Katalonien" (traducció d'Ingemar Johansson). Tal vegada s'hauria pogut esmentar que es tracta de la mateixa traducció de l'any 1971.

ULF BRANDELL**

Traduït del diari SVENSKA DAGBLADET, Estocolm 20 de febrer 1985, per E. DETHOREY

* Bokförlaget Atlantis, Estocolm

** Ulf Brandell, periodista

Den katalanske poeten Salvador Espriu död

I hans dikter lever Medelhavstraditionen

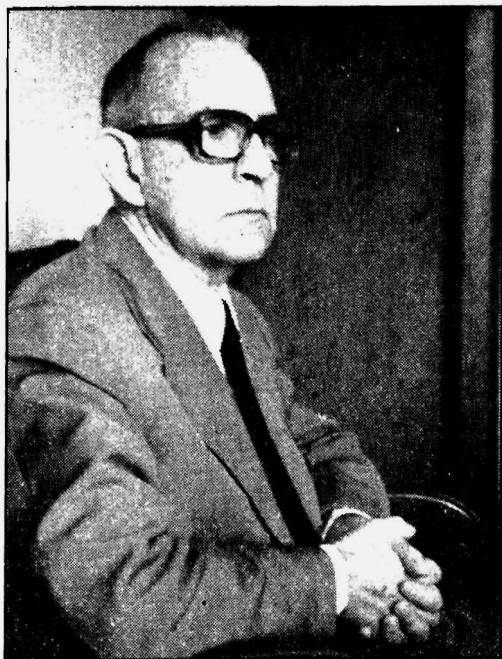

Foto KJELL A JOHANSSON

Salvador Espriu — en klarsynt ensling. Ett urval av hans dikter finns tolkade till svenska.

DAGENS NYHETER Torsdagen den 7 mars 1985

SALVADOR ESPRIU, den katalanskspråkiga diktningens främste poet under efterkrigstiden, har avlidit, 71 år gammal. Många fler än katalanerna själva anser att han hade varit värd ett Nobelpris. Det hade samtidigt varit ett erkännande åt en av de äldsta och rikaste litteraturerna i Europa, åt en kultur och en diktning som i regel kämpat i motvind, trakasserad och förföljd av en oförstående centralmakt i Madrid, senast under den långa Francodiktaturen.

Espriu och hans verk är i högsta grad förknippade med kampen mot detta förtryck som i Katalonien, med Barcelona som centrum, var dubbelt, eftersom det också drabbade språket som sådant. För honom var det självklart att skriva på katalanska och inte på spanska, och han tog, som han sa, "inte av sentimentala utan av etiska grunder ställning för principen att ett språk aldrig kan vara ett brott".

Inbördeskriget 1936–1939 hade förvandlat Spanien till en våldig kyrkogård. Esprius första diktsamling, publicerad i en underjordisk utgåva 1946, heter "Cementiri de Sinera", "Sineras kyrkogård". I en av denna boks mest citerade dikter utropar författaren: "Vilket litet fosterland som omsluter kyrkogården!"

Sinera är en central plats i Esprius poesi. Han tillbringade en stor del av sin barndom i Arenys del Mar, vid Medelhavets några mil nordöst om Barcelona. Arenys och Barcelona förblev de båda fasta punkterna i Esprius liv. Sinera är Arenys skrivet baklänges.

Espriu framhöll gärna att han såg inbördeskriget som en katastrof, oavsett utgången. Hans radikala frihetsbegrepp var inte in-tecknat i någon bestämd ideologi, och han hyste inget förtroende för någondera av sidorna. Oersättliga värden i den katalanska kultur som blomstrade under republiken slogs sönder genom konflikten. Själv fick han skrin-lägga sina planer, på att bli egyptolog, och från att ha varit prosa-författare — han gav ut sin första roman vid sjutton års ålder — valde han efter kriget av olika praktiska skäl poesis som sin främsta uttrycksform.

Som diktare företräder Espriu en uråldrig Medelhavstradition. Han levde i ständig kontakt med litteraturen från Bibeln och de antika och medeltida klassikerna fram till den modernaste diktningen. Döden, havet, det katalanska landskapet, ofruktbarheten men också växtkraften och skördandet är centrala teman i hans poesi, liksom också kampen mot fruktan och förtryck och för frihet.

Detta kom särskilt till uttryck i hans mest berömda diktsamling, "La pell de brau" (1980), vilket betyder "Tjurskinnet", en titel som Arne Lundgren och Lluís Solanes använde till det utmärkta urval ur poetens produktion som de utgav på svenska för tio år sedan. Tjurskinnet är Spaniens skrovliga, förtorkade yta.

Salvador Espriu var inte en person som sökte sig till rampljuset och han var inte någon som man omfamnade eller dunkade i ryggen. Han var ingen kafemänniska, han tyckte inte om att äta ute och han undvek det litterära sällskapslivet. Han var en pessimistisk natur. Människans situation betraktade han som absurd, och någon religiös frälsning trodde han inte på. Hans bräckliga hälsa var ett stående samtalsämne bland katalanska intellektuella i decennier.

Espriu avskydde buller, smuts och oordning — som han fann rikligt av omkring sig — och han var irriterad på folk som inte passade tiden. Jag var medveten om den saken då jag skulle träffa honom för första gången, och när jag kom exakt på avtalad tid mötte han mig med repliken: "Jag uppskattar mycket er punktlighet." Under den sträva ytan fanns också en värme; det kunde en långväga intervjuare känna, särskilt om han bad poeten att tala på sitt modersmål. Espriu hade dessutom ett välutvecklat sinne för humor och för satir, vilket märks i hans diktning.

Salvador Espriu var en klarsynt ensling som visade ett brinnande intresse för sitt folk och för mänsklighetens öde. Sådan han var som människa, sådan var han också i sin poesi. Den är sträng. Där finns inga onödiga ord. Espriu hyste en stor beundran för sin spanska kollega Antonio Machado (1875–1939), en annan universell diktare med djupa lokala rötter. Denne betraktade poesis som "några få sanna ord", medan Espriu valt formuleringen "några få avskalade ord". Både likheten och nyansskillnaden är betecknande.

Mot denna bakgrund var det helt i sin ordning att Espriu med åren ändå blev en folkkär poet i Katalonien, speciellt bland ungdomen. Till en del berodde det på att Raimon och flera andra av dem som under Francodiktaturen brukade etiketteras som protestångare och om vilka man nu använder beteckningen "cantautor", dvs sångare, författare och kompositör i en person, intresserade sig för Esprius poesi.

Raimon har tonsatt och framfört ett tjugotal av hans dikter, som den vägen nått en mycket stor och entusiastisk publik.

Espriu, som alltid känt en misstro mot det alltför välklin-gande och vackra och som ibland kunde vara rent mördande som kritiker, uppskattade varmt Raimons tonsättningar och hans sätt att framföra dem. Ett dussin av dessa finns på en LP: "Cançons de la Roda del Temps" (EDIGSA CM 164L). Skivomslaget är gjort av Joan Miró. I texthäftet som medföljer finns dikterna också i spansk, fransk och italiensk översättning.

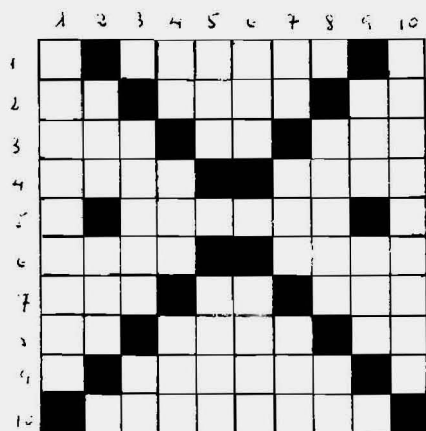
Skivan inleddes med en kort "Gryningssång":

Vakna, nu gryr dagen,
ljuset
av solen som stiger visar vägen
på stilla stråk i diset.
Lämnat ingenting
för att se solen sjunka och
skymningen närma sig.
Ty på ett ögonblick skall allting
tagas från dig.

KJELL A JOHANSSON

Joan-Pere Viladecans va fer aquest dibuix en homenatge a Espriu

Horitzontals

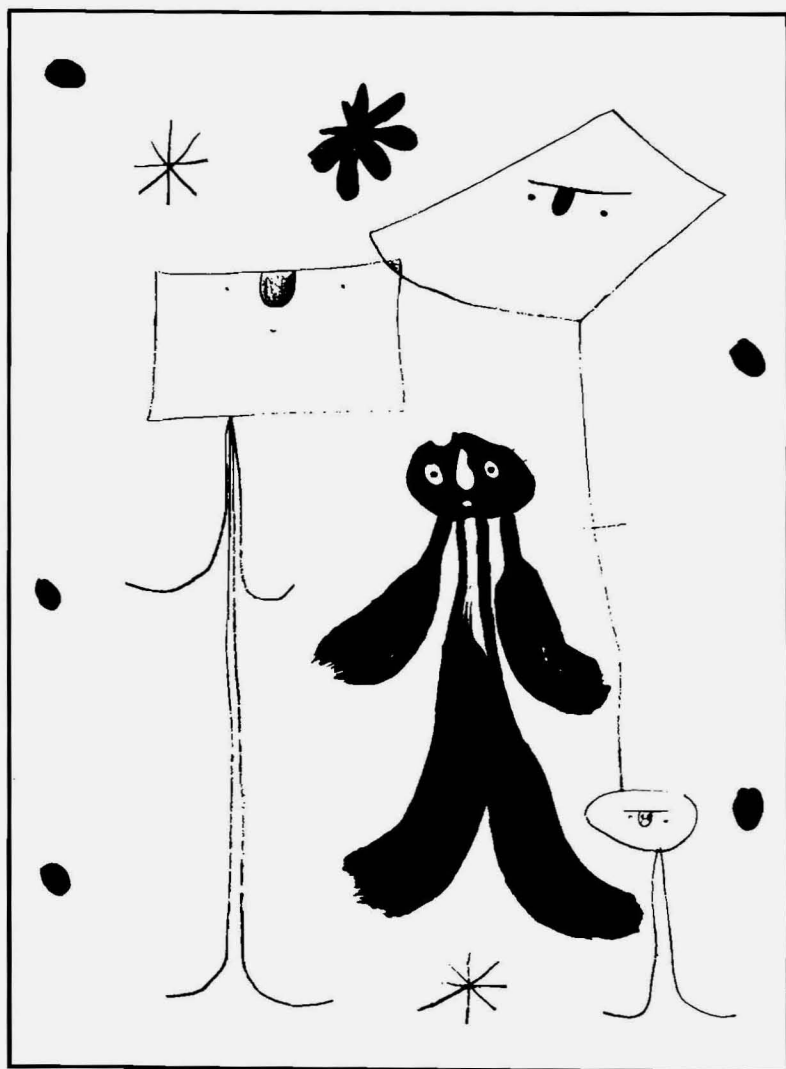
1) Poeta català contemporani. 2) Al revés, nota musical. Vall del Pirineu. Espina, pinyol. 3) Famós anarquista català. Om, um. Tres-cents. 4) Al revés nom de pila. Incisió, forat. 5) Topònim en l'obra de Salvador Espriu. 6) Sacerdot. Al revés, volcà de Sicília. 7) Brot, rebrot. Fort, saludable. Al revés, composició lírica d'origen cèltic. 8) Raigs X. Pi blanc. Al revés, article arcàic. 9) Litoral català. 10) Muntanyes que divideixen Catalunya.

Verticals

1) Escultor català de la Renaixença. 2) Riera, torrent. Mil seixanta. 3) Ennassat. Nota musical. 4) Adjectiu possessiu femení. Riu d'Europa. Al revés, gripau marí. 5) A favor de. Al revés, arc de Sant Martí. 6) Branca, manoll. Al revés, pupil·la. 7) Al revés, lletra de l'alfabet. 8) Calavera, closca. Ocell. 9) Joc familiar. Fundador d'una religió xinesa. 10) Sopa, potatge.

Solució als Mots encreuats núm. 13

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M		X	I	X	O	N	A		S
2	A	S		M	A	T	O		A	E
3	R	O	S		C	I		E	N	D
4	T	R	A	U			A	S	E	A
5	O		E	N	S	E	M	S		B
6	R	A	T	A			B	E	N	E
7	E	R	A		C	A		R	I	D
8	L	A		N	O	N	A		N	N
9	L		T	A	R	I	M	A		E
10		P	E	S	S	E	B	R	E	

JOAN MIRO

POESIA

UNA VISITA A JOAN MIRÓ

Enmig de Cala Major,
vaig veure un hivernacle celeste
amb el seu sol de palla somrient,
una forca recolzada al mur.

Tot allà recordava
el treball de les mans
i la més fogosa de les revolucions:
l'art del segle vint.

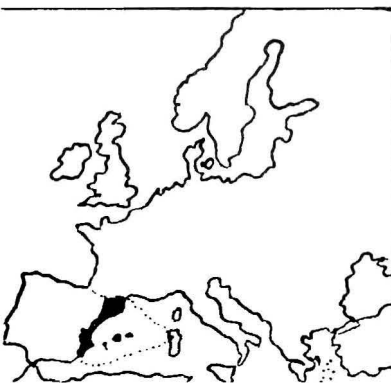
Vaig pujar pel vessant sud.
El provocador discret
passejava recollint
el fruit rialler de les seves mans.

Constel.lacions picant l'ullet,
asteriscs, mitges llunes,
ocells alçant el vol
amb tot de lletres al bec,

i cada punt una pupil.la ballant
sota el sol de palla que gira
dins l'hivernacle celeste
enmig de Cala Major!

LASSE SÖDERBERG

Traduït del suec per Narcís Comadira

PAÏSOS CATALANS
KATALANSKA LÄNDER

